

Jyllandsslaget

7 britiske sømænd blev reddet mens 21 blev begravet i Danmark

11.11.16

På en stille varm sommereftermiddag, d. 31. maj 1916, kunne danskere, der boede i fiskerlejerne på den jyske vestkyst, høre et fjernt rumlende tordenvejr langt ude mod sydvest. *"Som eftermiddagen skred frem, blev den rumlende torden stærkere og voldsommere, og folk blev klar over, at det ikke stammede fra et almindeligt tordenvejr, da der ind imellem kom nogle eksplosioner så voldsomme, at husene rystede."*¹ De gættede på, hvad der sandsynligvis var ved at ske i det fjerne; at de britiske og tyske flåder endelig havde mødt hinanden i kamp. Søslaget fortsatte natten over, ind på formiddagen af den 1. juni. Skibe blev beskudt og sænket, og der var tusindvis af sårede på begge sider. Nyheden om slaget fyldte de danske aviser i de følgende dage. Rapporter fra neutrale skibe, der sejlede gennem området beskrev kamppladsen, som der efterfølgende så ud. Søfolkene ombord på "Vanda", med en last kul fra England, skildrede det sådan *"Først sejlede de i 4 timer gennem et tykt lag af flydende olie. Derefter kom skibet forbi spredte lig af druknede marinesoldater, så gennem store mængder flydende døde fisk og forfærdelige flydende vragester, og til sidst ind i et bælte, hvor ligene lå i fuldstændig tætte mængder. De omkomne lå i kompakte klynger, og dampskibet måtte ændre kursen for at gå fri af dem. De fleste af de døde lå med redningsbælter på, og kun hovedet og skuldrene var synlige over vandet. Det var umuligt at forestille sig et mere forfærdeligt syn – det virkede som det mest rædselsfulde mareridt, og ingen af besætningen sov den nat."* Man kunne forestille sig mindet om de fem timer blev hos dem resten af livet.

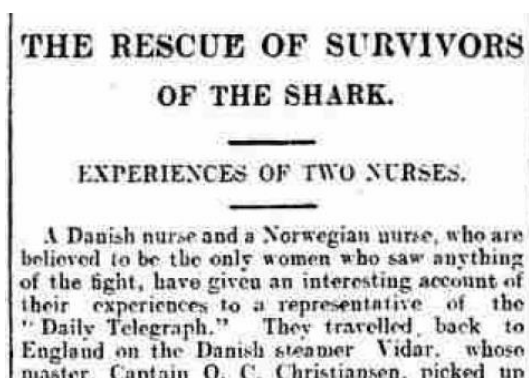
De overlevende

Der var nogle få heldige overlevende, som blev taget op af passerende neutrale skibe under slaget, og efter at flåderne var sejlet hjem. 7 britiske søfolk fra H.M.S. "Shark", sunket ca. 19.30 den 31. maj, blev taget op af danske S. S. "Vidar". H.M.S. "Shark" havde haft en besætning på 92 mand, de 7 reddede var; P.O. 1. Cl. **William Charles Richard Griffin**, A.B. **Joseph Owen Glendower Howell**, Sto. P.O. **Charles Filleul**, A.B.

¹ Knud M. Nielsen, Sydthy Årsbog 1991

Charles Cleeborg Hope, A.B. **Charles Herbert Smith**, Sto. 1. Cl. **Thomas Wilton Swan** og Ch. Sto. **Francis Newcombe**. P.O. Griffin beskrev i sin rapport, skrevet en måned senere, hvordan de rømmede det synkende skib "Shark": *"Captain gave orders to save yourselves, the two rafts² were filled up (14 and 15 in each) and as time went on the men began to gradually die away with exposure, the water being very cold. ...Nearly everyone on board wore lifebelts or life-saving collars, which proved a great success"*. Mændene havde hjulpet Commander Loftus William Jones, hvis ben var blevet skudt af over knæet, med en redningsvest og op på flåden. Her havde han, ifølge både Smith og Swan, anmodet mændene om at synge salmen "Nearer my God to Thee"³, da skibet var ved at synke. Af de overlevende var den ene blevet skudt lige igennem knæet, en anden var døv som følge af larmen fra skyderiet under kampen, og den tredje var i vildelse efter tiden i havet. 44-årige Francis Newcombe døde af udmattelse ombord på "Vidar", trods han ikke var hårdt såret.

I et interview givet til en britisk avis, fortalte kaptajn Christensen fra S. S. "Vidar" hvad der var sket; fragtskibet havde forladt København tirsdag aften på vej til Hull og vidste intet om, hvad der foregik, indtil de bogstaveligt talt befandt sig i midten af kampen i Nordsøen. I en anden avis stod *"The Vidar's boat which had effected the rescues was manned by the chief-officer and four men who, in heavy swell, rowed for a quarter of an hour through a tangle of wreckage and dead bodies. The surface of the water was covered in many places with oil. The rescuers noticed a raft surrounded with lines to which, as they afterwards learned, British blue jackets had been clinging until they dropped off exhausted. The Shark's men were quite helpless and their limbs were so stiff that it was with difficulty they were pulled into the boat. When the latter reached the side of the Vidar the rescued men had to be lifted onboard with running gear; sailors and firemen on the Vidar's deck hauling them up. They knew nothing of the rescue themselves, and wanted to know where they were when they recovered and found themselves on the Danish ship"*.

Der var tilfældigvis to sygeplejersker ombord, en dansk og en norsk, som rejste via Hull til sygeplejestillinger. De var formentlig de eneste kvinder, der var vidne til Slaget ved Jylland! Den danske sygeplejerske gav sin detaljerede version af forløbet til en journalist *"About 7.30 on Wednesday as we were walking on the deck we observed a zeppelin flying westward, on towards the coast of England. Through our glasses we could plainly see the number L 21. Just about nine o'clock we sighted a big black object in the sea. It looked at first rather like a sail lying on the water. We discovered that it was a wreck, a German*

² Carley floats

³ "Nearer my God to Thee" hymnen, blev senere kendt fra filmene om Titanic, selv om der ingen vidner var til dens brug på netop dette skib, da det gik ned.

battleship. On the upturned side "metres" were marked instead of "feet" as in the case of British ships. Very soon afterwards our attention was directed to a great ship on fire. At first it seemed rather like a three or four masted sailing ship, but as the captain of the "Vidar" steered towards it, with a view to rendering help, it became plain that it must be a battleship.

Just at this time we noticed a light on the face of the darkening sea. It was like a torch being waved about. Then peering over the sides of the "Vidar" into the foam lit blackness one's eyes suddenly began to realize the terrible fact that the sea was full of floating bodies. There were dozens of them. It may be there were hundreds. They could not be counted. Hardly had we grasped the meaning of it than one noticed a number of floating mines. Again one could not say how many. Here was danger for ourselves, as well as tragedy. Among the flotsam and jetsam, human and material, were 5 men clinging to a gigantic buoy. It not only seemed, but was a gigantic buoy, probably 30ft. or 50ft. in circumference, and large enough for men to sit on its rim.

One man was faintly lapping the water with his hand and throwing the spray upon a patent fire-signal device affixed the buoy, which, I believe only burns so long as it is "fed" or "struck" by water. It was just the action of an automaton, and nothing more, so lifeless he was. The other poor fellows appeared to be cataleptic almost, but from either the man mechanically lapping the water, or from one of the others, we could hear a faint and plaintive cry. Gradually we distinguished its words. It was, "We are alive!" "We are alive!" "We are alive!" They were alive in that sea of dead! It would be difficult to tell you what thrill, right to the marrow, as you say, those words gave. And the pang!

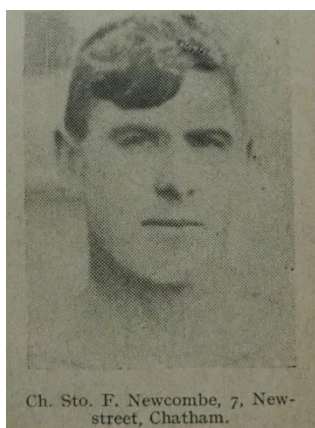
Captain Christiansen instantly set about a rescue. With only a small crew, he was only able to lower one boat, and this, manned by the first officer,⁴ slipped down the sides of the "Vidar" and made for the great black circlet, with its living freight. "We are alive!" "We are alive!" they continued to say. Whether because of the flow of the water, the darkness, or what, the wrecked sailors rapidly drifted towards us in the steamer and away from the boat we had launched. As they got beneath us, a ladder was let down. They made no effort to reach it, and it was plain that they were too ill to do so. One man only was able to make signs. The others remained practically motionless.

One by one, with great difficulty, they had to be carried up the gangway and laid upon the saloon floor. Their limbs were frozen, and their eyes staring and the teeth chattering. Nothing could warm them in the least for a time. Brandy we gave them, in suitable dozes, at intervals, and, having no water-bottles, we kept continuously massaging the frozen limbs and rendering other aid. In this our fellow-passengers did everything they were asked, and the feeling of sympathy was so intense among us that even men had tears in their eyes as they worked. When we took off their clothes, we found that three of the men were wounded and bleeding. The first officer's boat brought two more survivors, making seven. Unhappily, one died, despite all we could do for him and we rather feared that we should lose one if not two of the others. But they pulled round.

The first man to speak did so an hour afterwards, but he was only able to mutter words like "from Shark" "went down" "battle". Another man helped him, with similar words, to convey to us what had happened. The first man made an effort and said; "Whole of German fleet – whole of British fleet – battle!" After

⁴ And 4 sailors

making the poor fellows as comfortable as possible for the night, at midnight we continued our voyage. The captain had remained about in the hope of picking up other survivors, but decided that there were no more, although there were hundreds dead. When morning came our charges were, happily, very much better, and, in fact, one of them was quite chirpy, as you say."

Den danske sygeplejerske fortalte videre om Newcombe *"His body was wrapped in the Danish⁵ flag and carried to a separate cabin, where the captain saluted it by taking off his cap, while the women cried. Ordinarily, the body would have been buried at sea, but as the Vidar was near port the dead hero was put ashore in his own country"*. "Vidar" flagede på halv, for at ære den afdøde, da de nåede Hull fredag 2. juni. "Vidar" var kendt der i byen hvortil det, fra København, havde bragt ligene af besætningen på den britiske ubåd E 13 dræbt i aktion, da deres ubåd var strandet på Saltholm næsten et år tidligere. Kaptajn Christensen blev rost for sin medmenneskelige adfærd, og for den tapre opførsel af redningsbådens besætning. Kontreadmiral Nicholson forelagde Admiralitetet, at deres handlinger burde være passende anerkendt.

Skipperens svar var *"Jeg gjorde kun min pligt..."* P.O. Griffin, såret i øjet og kinden, var stort set kommet sig i slutningen af juli. A.B. Howell, såret i venstre ben, var ikke klar til at forlade hospitalet i Hull før slutningen af september.

⁵ I avisen stod "Norwegian flag"

Fuld militær honnør blev vist Chief Stoker Newcombe ved hans begravelse, afholdt i Hull den følgende torsdag, og store menneskemængder samledes på ligtogets vej til kirkegården. *"A firing party of Lancashire Fusiliers, with reversed arms and accompanied by naval and military buglers, led the funeral procession, followed by the band of the East Yorkshire Regiment. Behind the coffin, which was carried upon a wagon drawn by a couple of dark heavy draft horses, draped with the flag and covered with a wealth of wreaths was an escort of bluejackets from His Majesty's ships. One of the survivors from the Shark, Charles Herbert Smith walked bareheaded immediately behind the coffin. A large party of 2nd Garrison Batt. East Yorkshire Regiment walked behind. The band played the Dead March from Saul, and later Chopin's funeral march and Beethoven's March with impressive effect. After the service at the graveside the firing party fired reverberating volleys, between which the band played a few mournful notes. Naval and military buglers next broke the silence with the penetrating notes of the "Last Post" and all was over".* En begravelse for én mand, men hvor tankerne sikkert gik til de mange hvis grav blev havet.

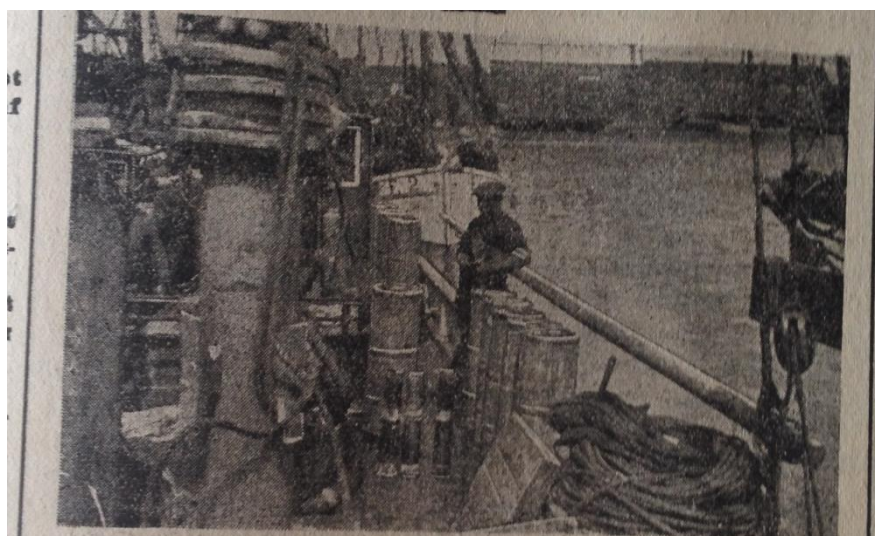
Newcombes kone var ikke registreret som hans NOK⁶, hans søster var. Fru Whalley blev orienteret om sin brors død, og at begravelsen skulle afholdes den næste dag d. 7. juni. Hun deltog sammen med sin mand og søn. Fru Newcombe hørte ikke om sin mands død før to uger senere. Hun skrev et brev til Admiralitetet den 23. juni hvor hun ganske simpelt informerede *"according to information noticed in our local newspaper, my husband Frances Newcombe no. 15519, chief stoker of the Fleet Reserve no. 1773 lost his life in the naval battle on 31"*. Der var ingen anklage, eller tilsyneladende ærgrelse, over ikke at være informeret personligt og tidligere. Hvad hun ønskede var at, en officielt dødsattest skulle sendes til hende. I svaret til hendes brev blev det forklaret, at Newcombes søster var blevet noteret som værende den person, der skulle informeres, hvis noget skulle ske med ham. Uanset årsagen bag, må det have været mærkeligt for Mrs. Newcombe og børnene på 13 og 14 år, at læse om mandens død, og den fine begravelse så mange uger senere. Alice Newcombe indrykkede "I Memorium" meddelelser i den lokale avis i årene umiddelbart efter.

⁶ Next of kin

Begravet i Danmark

Tre overlevende tyske søfolk blev den 1. juni, efter 8-9 timer flydende på en vragsdel i havet, taget op af et dansk skib "Para". En endnu heldigere tysker fra "Wiesbaden" blev samlet op efter 2 dage af det norske skib "Willy", de havde været 5 til at begynde med, men 4 af hans kammerater på redningsflåden klarede det ikke. At samle overlevende op er forståeligt; man undres mere over ligene, der ikke blev efterladt i fred langt ude på havet i deres våde grav. Nogle af skibene havde sænket deres døde i havet, før de vendte hjemad, med en bøn, et par salmer og the Dead March fra Saul, og efter normal flåde procedure, syet ind i deres hængekøjer med vægte i fodenden til at tynde dem ned. På andre skibe blev denne ære, på grund af de dramatiske omstændigheder, ikke tildelt den afdøde. Ifølge telegrafisten på H.M.S. "Broke" J.J.R. Croad *"We were about five hours finding all of our dead chums, dragging them out of the wrecked mess deck and throwing their bodies over the side to be buried in the deep ocean"*.⁷ Mens de lod ligene flyde i fred, ser det ud til, at synet af de døde søfolk holdt oppe af deres redningsvest eller liggende på flåder, har rørt passerende besætninger til at tage dem op af havet for at blive begravet på land. I de følgende dage blev ligene af briter og tyskere taget op, og med til danske havne og fiskerlejer.

Den 5. juni, på forsiden af en lokal vestkyst avis, var endnu en artikel om Jyllandsslaget. Denne gang om

Brag bringes i Land.

Flere danske Fiskekuttere har været Vidne til Søslaget i Nordøen, og beretter, at lig i stort Antal af begge Nationer ses flydende paa Havfladen mellem drivende Miner og Braggods, og mange lig er allerede fisket op paa Jyllands Vestkyst. Paa Villedet ses Kutteren „Astoria“, der i en Afstand af 3—4 Sømil overværede Søslaget, og som hjemvendt til Esbjerg medbringer en Mængde opfisket Braggods fra Kamppladsen; bl. a. ses paa Dækket i Forgrunden en Del tykke Granathylstre. De er 1 Meter høje og 1/4 Meter i Diameter.

fiskerfartøjer, der havde været vidner til slaget fra sikker afstand. De beskrev et stort antal lig flydende på havoverfladen mellem drivende miner og vraggods. Fiskerbåden "Astoria", som i en afstand af 3-4 sømil havde overværet søslaget var hjemvendt til Esbjerg og fremviste "souvenirs", 1 meter lange tyske granathylstre. Ifølge avisen var mange lig allerede blevet "fisket" op langs vestkysten af Jylland. I virkeligheden var det ikke begyndt at ske endnu⁸, og da det gjorde var antallet af briter få, et større antal endte i Norge og Sverige. Alle tre lande begravde identificerede søfolk fra H.M.S. "Shark".

⁷ "Jutland, 1916: Death in the grey wastes" Nigel Steel, Peter Hart

⁸ I hvert faldt ikke officielt. En rygte/myte er at der forgik "uofficielle" begravelser, af respekt for den afdøde men uden myndighederne indblanding og postyr.

Knud M. Nielsen, bosat i Hvidbjerg, og dreng da jyllandsslaget blev kæmpet, skrev en artikel i 1991⁹ om fundet af ligene af tre britiske søfolk. Han huskede det sådan at der blev sagt, *"de blev fundet på havet, drivende rundt i deres redningsbælter, døde så kort tid forinden, at dødsstivheden endnu ikke var indtrådt. Der blev fortalt, at en af dem havde grædt sig ihjel. Det kan man naturligvis ikke vide, jeg nævner det kun, fordi det er blevet fortalt sådan, men ingen af dem havde det mindste sår eller skramme. Da de var bragt i land, blev de i siddende stilling fotograferet, lænende sig op mod vognporten i den gamle længst forsvundne strandfogedgård. Det stødte mange, at man behandlede lig således, og hvem der tog billedet ved jeg ikke, men da et fotografiapparat på den tid var en sjældenhed, var det nok en person af øvrigheden. Ingen i Lyngby har nogensinde set fotografiet"*. Ifølge en avisartikel blev de taget op den 7. juni, af Carl Josefsen på hans fiskerfartøj ca. 35 miles nord vest for Lyngby. Alle tre sømænd var flydende i deres redningsveste, en var faktisk iført to, og i nærheden af ligene var en kæntræt redningsbåd. Fiskeren havde set andre 7 lig, men opgav at bringe dem i land, da båden ikke kunne rumme flere. De fik imidlertid fisket en kasse op, hvis indhold var angivet som eksplosive stoffer, og det skulle undersøges nærmere af en minør. Avisen sluttede artiklen med at orientere at politimestrene, fra Justitsministeriet, havde modtaget følgende telegram *"Der skal føres nøje tilsyn med hvad der i den kommende tid skylder op på forstranden. Alt, hvad der kan hidrøre fra søslaget, må tages i forvaring og specificeret indberetning må straks indsendes til Justitsministeriet. Hvis lig skyldes op, sendes telegrafisk meddelelse straks til Justitsministeriet, indeholdende oplysning om nation, stand, navn m.m. hvis forholdene muliggør det."*

I Hvidbjerg kirkebog noteres, at de tre blev identificeret ved deres navne som var skrevet i deres tøj. **William Herbert Burgess**, Stoker 1st. Cl. R.N., H.M.S. "Tipperary" blev beskrevet som havende tatoveringer på bryst og arme. 30 år gammel, efterlod han en kone og en 6 årige datter i Warminster. **Edwin Frank Herage**, Able Seaman og 25 år gammel **Frank James Jenner**, Leading Stoker med mange tatoveringer på bryst og armene havde begge tjente på H.M.S. "Fortune". De tre søfolk blev begravet den 9. juni. Et stort antal fra det lokale samfund, herredsfogeden fra Vestervig og en stor del af egnens honoratiores mødt op til begravelsen. En særlig blandt de deltagende var løjtnant Garriock R.N. Han var en af de overlevende fra den tidligere omtalte ubåd E 13, som var sejlet på grund på Saltholm, og som nu var interneret i Århus. Garriock havde fået lov til, ved at underskrive en parole, at rejse til vestkysten for at deltage i begravelsen. 22-årige Herages gravsten er den eneste af de tre med en personlig inskription "Ever in our thoughts".

Edwin Frank Herage

⁹ Sydthy Årbog 1991

Samtidige danske aviser skrev, at fiskerne, af frygt for at få deres garn fyldt med lig, blev hjemme. Knud M. Nielsen afslutter sin artikel om slaget ved Jylland, ved at gøre sig nogle overvejelser om årsagerne til, at danske fiskere ikke straks sejlede ud for at lede efter overlevende. Slaget skulle selvfølgelig være ovre før det var sikkert at vove sig derud, hvorefter havet flød med lig. Nielsen mente, at da de omsider kom afsted var det forbudt for de lokale fiskere at fiske ligene op og tage dem med i land, da det ville være en uoverskuelig opgave at identificere og begrave så mange. Med bagklogskabens øjne mente han, at det var mærkeligt, at man ikke omgående havde søgt ud for at redde overlevende, som der så givet ville have været mange af.

Den 8. juni blev liget af en sømand fra H.M.S. "Tipperary" bragt til Frederikshavn med dampskibet "Jylland", der kom fra Kristiansand i Norge. Han var blevet fundet på en flåde 35 miles syd vest for Skagen. Da "Jylland" kom ind i havnen flagede alle skibe og offentlige bygninger langs kajen med deres flag på halv stang. Liget blev transporteret på en almindelig fjælleovogn uden side- og endestykker til kappellet på alderdomshjemmet. Det blev noget af en skandale, at den afdøde var blevet behandlet på denne "usømmelige måde", og hvad gjorde det endnu værre var, ifølge den lokale avis, at vognen ikke havde været hestetrukket. Officerskok **Alfred Henry Ernest Gray**, fjorten dage fra sin 24-års fødselsdag, og fra Portsmouth, blev identificeret ved et postkort han havde i sin tegnebog i lommen adresseret til A. Gray. For at rette op på den uværdige transportform til alderdomshjemmet, sørgede lokalsamfundet for han blev vist den respekt han fortjente til sin begravelse. En britisk avis beskrev hvordan "*amidst singularly moving demonstrations of sympathy. The coffin was followed over a route which lay right through the town by up to several thousand people, nearly half the population of the place in fact. It was borne by fishermen of Frederikshavn in their typical old-fashioned costume and the procession was bigger than anything previously witnessed in the locality*". Mange lokale folk var mødt op ved kappellet ved alderdomshjemmet kl. 5 om eftermiddagen den 12. juni med blomster og kranse. Blandt de store kranse var en fra "Jyllands" officerer og mandskab. Der blev sunget "Lær mig o skov at visne glad" og koret "Lyren" sang "Og når en gang på herrens bud". Så var det meningen at en vogn skulle køre kisten til Frederikshavn kirkegård. Men af en eller anden grund var det ikke den almindelige ligvogn, der kørte frem, og de mange fremmødte forlangte at kisten skulle bæres til graven. Det blev den så, af medlemmer af Skipperforeningen og Fiskerforeningen, med deres foreningsfaner i spidsen, og det store ligfølge voksende i størrelse jo længere de kom mod graven. Ved graven holdt provst Dresler en gribende tale, og sagde bl.a. "*Det er vemodigt at*

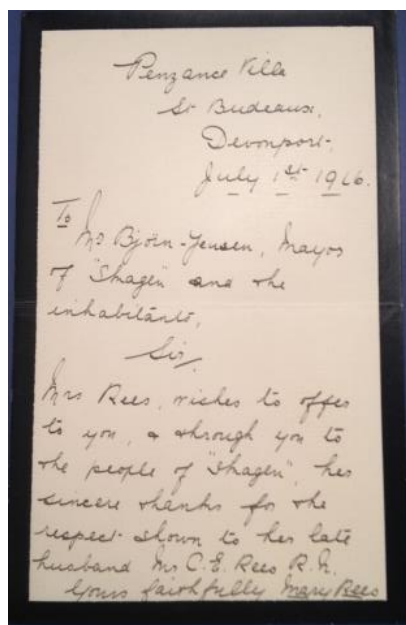
tænke på den unge mand, ved hvis bære vi står. Vi kender ham ikke, og hans grav bliver i fremmed land, men vi ved, at han døde under udøvelsen af en hellig pligt: kampen for fædrelandets ære. Han ofrede det bedste, han ejede – livet..” Folk blev rørt af den enkle, men veltalte hyldest. Jordpåkastelsen fandt sted og deltagerne sang salmen "Til himlene rækker larmen miskundhed gud" og til sidst sang koret igen. Konsul Korup, den britiske konsul rundede af med en tak *"Som repræsentant for den afdødes fædreland bringer jeg Dem alle en hjertelig tak for den ualmindelige store deltagelse og opmærksomhed, der er udvist den afdøde."*

En død sømand blev bragt til Hvidbjergs nabolandsby Stenbjerg den 9. juni. Fisker Christian Jensen var i gang med at røgte sine garn ca. 35 miles fra kysten, da han så en krop *"stående ret op og ned i havet"*, og tog den ombord. Det fremgår af kirkebogen at **Patrick John Archdeacon**, underofficer H.M.S. "Black Prince" blev identificeret ved et lommeværkløse han havde i lommen påskrevet P. Archdeacon. Også i lommen var £7, en rosenkrans, en lykkeamulet og en medalje. Disse personlige sager skulle sendes hjem til hans familie. Archdeacon blev begravet d. 12. juni. Den 33-årige ungkarl havde meldt sig til flåden som 18-årig. Hans store katolske familie var flyttet fra Glasgow og levede sammen i Queenstown, County Cork, berømt for at være den sidste anløbshavn for Titanic. Patricks mor Maria var hans nærmeste pårørende, og den personlige inskription hun valgte til hans gravsten var *"Sweet Jesus have mercy on his soul"*.

Liget af en ukendt britisk sømand blev bragt til Skagen den 8. juni. Næste dag bragte kutteren "Poula" ved skipper Jacob Jacobsen yderligere et lig, sømanden var fra H.M.S. "Tipperary", taget op 60 km. fra Hirtshals. Han var blevet fundet siddende i et redningsbælte iført en redningsvest. Hans hoved var omkring 50 cm over vand niveau, og de antog, at han ikke var druknet, men var død af sult og kulde. Denne mand blev identificeret, ifølge ligsynsrapporten, som værende 34-årige **Charles Edgar Rees**, Artificer Engineer. Han havde et brev i lommen, sendt til ham fra hans kone, dateret d. 24. maj, med hendes navn og adresse påskrevet. Rees havde en læderrem på sit håndled, der holdt et lille ur.

Flere engelske aviser skrev om begravelsen af de to, der fandt sted den 14. juni. *"Yesterday the bodies of two English and seven German sailors were buried at the Skaw, amidst every sign of sympathy. All the flags in the town and harbor were at half-mast and at the cemetery there assembled all the local civil officials, and officers and the men from Danish torpedo boats in the harbor paraded. The coffins were buried in two separate graves, and were hidden under wreaths sent from the Danish torpedo boats. The service was conducted by a local minister, and the British and German Consuls expressed the thanks of their respective countries for the honour shown to the dead"*. I en anden avis stod *"over a thousand people were present and wreaths were sent from people in various parts of Denmark"*. Begravelsen var sat til kl.13, men der var et mylder af folk længe inden. Skagens Forsvarsbrødre med fane samt marinesoldater fra den i havnen liggende torpedobåd "Søulven" paraderede. Alle officererne fra dette skib var mødt i galla, og det samme var tilfældet med byens embedsmænd med borgmesteren i spidsen. En man lagde mærke til, var den fra krigen hjemsendte, sårede sølvsmed Fjerdingsstad, der var mødt i sin franske uniform, og med sine tapperhedsmedaljer på brystet. Danske aviser vurderede at op til 2000 deltog i højtidligheden. Der var et enormt antal af kranse, mange pragtfulde og med signerede bånd, faktisk havde adskillige Skagenfamilier bundet kranse for hver af de 9 kister, engelske såvel som tyske. De britiske og tyske konsulter var kommet fra Frederikshavn, og takkede på deres respektive landes vegne for den store deltagelse. Ifølge "Skagens Avis" en *"gribende og højtidelig jordefærd som gjorde Skagens befolkning ære"*.

Tilsyneladende rørt af begravelsen, kontaktede borgmesteren i Skagen, William August Bjørn-Jensen, en bekendt og foreslog at hun skrev til Fru Rees, hvis brev var blevet fundet i sin mands lomme. Rees familien boede i St. Budeaux, Plymouth. Mrs. Rees sendt et svar tilbage til Louise Hall rettet til borgmesteren og indbyggerne i Skagen, med hendes ønsker *"to offer sincere thanks for the respect shown to her late husband Mr. C.E. Rees R.N."* Rees kone Mary var højgravid, og fødte parrets eneste barn, Edgar Terence, den 18. juli. Der var et par personlige sager, der skulle sendes over til hende, måske kom dette også til at omfatte en "order of service" for begravelse, og et foto af graven. Mary Rees valgte "Remembered by all" som den personlige inskription på sin mands gravsten.

Fjorten dage efter søslaget kunne skibsbesætninger stadig fortælle at de havde *"passeret mindst 100 lig"* og der blev afleveret diverse opsamlede genstande til myndighederne i havnebyerne. Dampskibet "Jylland" fra Kristiansand, var forbi Frederikshavn igen den 14. juni, denne gang havde de fundet, og taget en 8 meter lange torpedo med på slæb. Udenfor Frederikshavn, havde de standset skibets maskine, og ville have fortøjet torpedoen, som imidlertid ramte en sten og pludselig eksploderede. Heldigvis kom ingen til skade. En del af fiskerne fra vestkysten var afventende med at tage til søs, urolige over hvad de ville komme ud for. Det danske inspektionsskib "Løvenørn" blev sendt ud for at "rydde" deres fiskeområder så godt det kunne.

"Løvenørn" bragte den næste gruppe på 3 britiske søfolk og 7 tyskere til Frederikshavn den 18. juni. Ifølge en lokal avis var *"Ligene i stærk opløsning, og kranierne var næsten blottet, ligesom flere af kroppene var i sønderskudt tilstand, og benpiberne stak frem. Alle havde korkbælter fastspændt om livet. Der var mødt en mængde mennesker for at overvære ilandbringelsen af ligene, og det uhyggelige skue gjorde et dybt indtryk på folk, på en af kuskene, der var med i arbejdet, endog så meget, at han besvime"*. Det var dog muligt at identificere to af de engelske søfolk, desværre er det ikke noteret i kirkebogen hvordan de gjorde. De var **William John Ellis**, officerer steward R.N., H.M.S. Ardent og **William Edward Johnson** underofficer R. N., H.M.S. Turbulent. Begravelsen af de tre britiske, sammen med de 7 tyske sømænd fandt sted ved middagstid den 22. juni. *"En stor menneskeskare fulgte kisterne til gravene, byens foreninger mødte med florumvundne faner, og i følget sås byens autoriteter."* Endnu engang takkede de britiske og tyske konsulater på vegne af de nationer, de repræsenterede for den ære der blev vist de afdøde. Den meget afholdte Pastor Dresler, der havde ledet begravelsen af Gray 10 dage tidligere, var selv død pludseligt af et hjerteanfald to dage senere. Han blev begravet senere på eftermiddagen efter Ellis og Johnson. Penge blev indsamlet lokalt til en særlig mindesten for de fire britiske søfolk dræbt i slaget ved Jylland, og som blev begravet på Frederikshavn kirkegård.

Billedet fra Illustreret Tidende marts 1995. Originalen fra Verden og Vi 1916

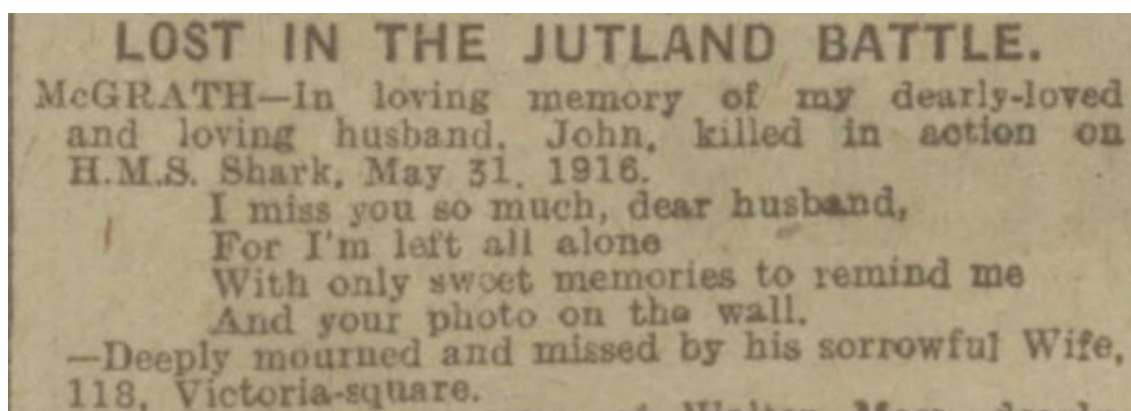
Ligene af to britiske søfolk blev bragt til Skagen den 20. juni fisket op af havet, samme dag som byen begravde 12 tyske søfolk. Ifølge en artikel i den lokale Skagen avis var en af dem, efter ligsynet, blevet identificeret som "gunner Livermore fra H.M.S. "Ardent", mens den anden var ukendt, men iført en guldring med initialer H.C.S. Et tredje lig blev bragt ud af havet til Skagen to dage senere, men med kun en lille lommekniv og to pennymønter i lommen, kunne han ikke navngives.

Hvorfor var det så svært at identificere disse sømænd? Nogle søfolk bar identifikationsmærker, men mærkeligt nok var de lavet af presset fiber og ikke holdbare i vand! Da mændene blev indskrevet i flåden blev, blandt andet, personlig data noteret, som højde, hår-, øjen- og hudfarve, og om de havde kendetegn på kroppen som tatoveringer eller ar. Ellers har de tilsyneladende ikke følt nødvendigheden af at bære noget på sig, som kunne identificere dem hvis uheldet var ude. Som allerede nævnt blev flere af

sømændene identificeret ved at deres navne var skrevet i deres tøj eller i genstande de havde i deres lommer. Identifikationen af Livermore må være trukket tilbage, for gunner **Albert George Nathaniel Livermore** fra H.M.S. "Ardent" er faktisk begravet i Sverige! Han var, ved ligsynet i Skagen, blevet identificeret som Livermore på grund af en brun læder tegnebog han havde i lommen, hvori var en engelsk kobbermønt og en rekvisition for Junior Army and Navy Store, 15 Regent Street, London hvorpå, med blyant, hans rang, navn, skib og datoen 18/5 16 var skrevet. En anden personlig genstand han havde i lommen var en lille lommekniv i form af en damesko. Liget i Skagen, tidligere identificeret som Livermore, forblev uidentificeret, og han fik som sådan "Known unto God « på sin gravsten. I Sverige, blev den "rigtige" Livermore først begravet på Hamburgön og senere flyttet til Kviberg Cemetery. Hvordan han blev identificeret her, og om familien fik noget at vide om disse omstændigheder er mig uvist. Mrs. Livermore valgte til sin mands gravsten "I give unto him eternal life".

De 3 uidentificerede britiske søfolk blev begravet i Skagen den 28. juni. *"Atter i dag ringede kirkeklokkerne til begravelse. Det var ligene af hertil bragte 3 engelske marinere, som skulle stedes til hvile. Flagene vejede mange steder på halv, men på grund af regnvejret var tilslutningen til jordefærd ikke så stor; der var dog ved graven samlet henimod et par hundrede mennesker, hvoriblandt man så byens embedsmænd i galla. Forsvarsbrødrene var ligesom ved tidligere begravelser mødt med florumvundne fane. Af krans var der mange, deriblandt med signerede bånd fra Skagens byråd, fiskerforening, sømandshjemmet, forsvarsbrødrene og Kaptajn Walter Christmas nedlagde en pragtfuld palmedekoration fra Marineministeriet. Man lagde ifølge "Frederikhavns Avis" ligeledes mærke til en smuk krans med bånd i engelske farver, som henlagdes af en badegæst. Efter afsyngelsen "O, Gud ske Lov, the hjemad går" talte pastor Busch smukt over de faldne sømænd, som ofrede det bedste, de ejede for deres fædreland. Efter jordpåkastelsen bragte borgmester Bjørn Jensen en tak til byens beboere, de tilstedeværende fremmede, autoriteterne og alle, som havde vist deltagelse."*

Et lig, skyllet op på Rødhus strand den 22. juni, blev identificeret, ved et brev i lommen, som 1st. Cl. St. **John William McGrath**, H.M.S. "Shark". Den 23-årige fra Liverpool blev begravet 3 dage senere i Hune kirkegård. Hans enke Catherine indrykkede en i memoriam i "Liverpool Echo" et år senere.

Hun giftede sig igen et år senere, med en sømand der overlevede krigen, og med hvem hun fik en familie. Fru Gilchrist valgte den personlige inskription for sin afdøde mand John McGraths gravsten "Gone, but not forgotten RIP". En britisk sømand blev skyllet op på Tølbøl strand på 28. juni. Hans identitet blev ikke fastlagt og der blev noteret i kirkebogen, at *"hovedets og hændernes bløddede manglede. Tænderne defekt"*. Den ukendte sømand blev begravet den 31. juni på Lodbjerg Kirke.

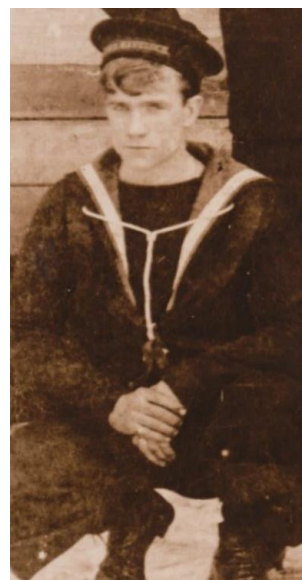

Secretary R. H. CARTER,
H.M.S. Defence.

Mange genstande blev stadig taget op af fiskefartøjer eller fundet på strandene, anmeldt og registreret hos myndighederne. Fra opfiskningsprotokollen i Skagen ses bl.a. noteret redningsveste, hængekøjer og trøjer. Den 17. juni inddrev et skrivebord, som tilhørte Richard Hector Carter paymaster på H.M.S. Defence, på Løkken strand. Skrivebordskufferne indeholdt bl.a. hans dagbøger og fotos som blev beslaglagt af øvrigheden. Mon de blev sendt til hans enke efterfølgende? Hun var alene nu, med børn på 4 og 2 år og babyen på 6 måneder. Margaret Carter blev i øvrigt selv 100 år gammel. På stranden ved Saltum, lidt syd for Løkken, samlede familien Mondrup en mappe op med dokumenter fra HMS "Indefatigable". Papirerne blev tørret og lagt i en konvolut i tobaksskabet i familiens sommerhus, hvor de lå nærmest uberørt i knap 100 år¹⁰. Christian Iversen Mondrup, generaldirektør for Post- og Telegrafvæsenet, mente muligvis at disse "Clothing Issue Notes" var uden betydning, og de blev ikke givet til myndighederne, men gemt i ferieboligen som en slags souvenir af en urolig tid. Efter nogle uger rapporterede aviserne, at der var færre observationer af drivende lig, miner og torpedoer. Så begyndte en ny måned og nye krigshandlinger var i gang, bl.a. slaget ved Somme, som aviserne kunne skrive om.

Juli bragte yderligere to døde britiske sømænd til Skagen, begge skyllet op på stranden nær Højen. Det var en ukendt officer den 12., som blev begravet den 15. juli. Den 30. juli blev **Norman Parkhurst Kemp**, Able Seaman, H.M.S. "Black Prince" fundet på stranden vest for Højen. Den 20-årige fra Wimbledon blev begravet den 2. august. Hans families følelse af sorg og tab udtrykkes i få ord i indskriften på hans gravsten "We three are always thinking of you - father, mother and sister".

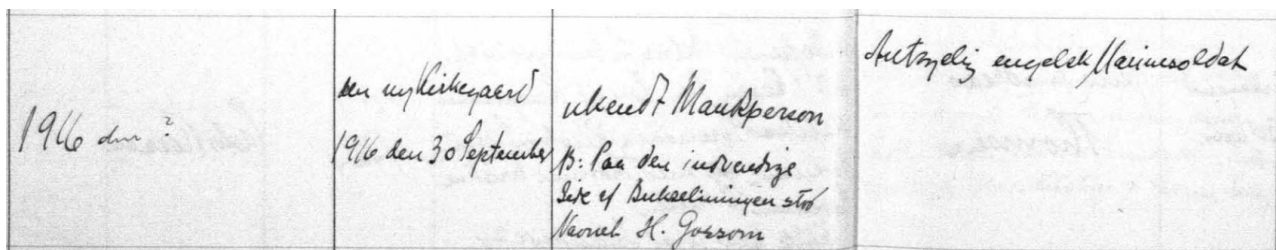
August bragte tre britiske søfolk som strandvaskere på de danske strande. Den 1. august **Thomas William Payne**, Ord. Smn., H.M.S. "Turbulent" skulde op på Skallerup strand. Han er noteret i kirkebogen, identificeret som T. W. Payne fra skibet "Penelope", sandsynligvis skrevet på noget af hans tøj. H.M.S. "Penelope" var skibet, han havde tjent på indtil to uger før slaget ved Jylland. Den 18 årige Payne havde tjent under slaget på H.M.S. "Turbulent". I avisen stod "*Den engelskemarkinesoldats jordefærd – en smuk højtidelighed – Den på Skallerup Strand ilanddrevne engelske markinesoldat, Payne, jordes i dag på Skallerup kirkegård. Kisten var hensat i ligkapellet, hvor pastor Nielsen talte gode mindeord og bad følget sende kærlige tanker til den afdødes nærmeste i det fremmede land. Redningsmandskabet bar kisten til graven, hvor pastor Nielsen forettede jordpåkastelsen. Der var ved båren henlagt kranse fra strandfogeden og redningsmandskab og flere andre. Småpiger strøede blomster på graven. Strandfoged Klitten takkede for deltagelse*".

Thomas William Payne

Harold Leslie Fromm, Leading Seaman R. N., H.M.S "Fortune" blev fundet på Grærup stranden nær Børsmose på 5. August. Ifølge Ekstra Bladet blev han identificeret ved et navneskilt af metal, påskrevet H. Fromm. Den 21-årige Londoner blev begravet den 14. August. På hans gravsten er skrevet "Peace perfect peace". En ukendt britisk sømand skulde op på stranden nær Sønderho den 27. August. Han blev begravet dagen efter.

¹⁰ <http://dagbladet-holstebro-struer.dk/lemvig/tobaksskabets-indhold-endte-paa-museum>

Den sidste af søfolkene, som blev begravet i Danmark efter jyllandsslaget, blev fundet på en strand nær Esbjerg d. 25. september og begravet på den nye Zion kirke den 30. september. Det blev noteret i kirkebogen, at H. Gasson var skrevet i linningen af afdødes bukser. Sømanden blev dog begravet som ukendt. Det var først for nylig, at dette håndskrevne navn blev læst for at være H. Gasson. 32-årig skibsassistent **Harry Gasson** havde tjent på H.M.S. "Castor". H.M.S. "Castor" blev ramt 4 gange om aftenen den 31. maj og alvorligt beskadiget, men sank ikke. Holmes, skibskirurg på Castor, rapporterede at tolv mænd blev dræbt på stedet, og at der var i alt enogfyrre tilskadekomne. Ligene blev begået til havet i hast, nødvendiggjort af den tilstand skibet var i, inden det forlod kamparenaen. Tilbage i Hastings havde Harry en gravid kone, og en ét år gammel datter.

Harry Gasson

"Vidar" besætningen og Commander Jones hædret

Liget af kaptajnen på H.M.S. "Shark", Commander Loftus William Jones blev fundet ud for den svenske kyst, og begravet den 24. juni ved en *"largely attended funeral marked by every sign of sympathy and reverence"*. Hans kone fik det først at vide 4 måneder senere, og man kan spekulere over hvorfor det tog så lang tid før nyheden om dette at nåede hende. Da hun modtog brevet fra Admiralitetet, kunne de også oplyse, at *"The fishermen of Fiskebakskil are making themselves responsible for the erection of a monument over the grave, and have already received a sufficient sum of money for this purpose"*. For den personlige inskription på sin mands gravsten valgte Margaret Jones *"Fear God Honour the King"*.

Commander Loftus William Jones

The Royal Navy viste sin påskønnelse til "Vidar" for redningen af de overlevende fra H.M.S. "Shark" i en offentlig ceremoni afholdt den 6. november i Hull. På vegne af Admiralitetet præsenterede Kontreadmiral Nicholson et guldur til Kaptajn Gotthardt, stedfortræder for Kaptajn O.H. Christensen, der var hospitalsindlagt i Danmark. En *"handsome silver cup with an inscription recalling the event"* blev præsenteret for Chief Officer A. P. Andersen, og de fire sømænd Otto Nielsen, Ole Nielsen, R. Jensen og A. Hamalden fik en sum penge. Kontreadmiralen gav hånd til hver af dem, og ønskede dem alt godt for fremtiden. Flåden satte stor pris på kaptajn Christensens indsats, godt klar over *"the considerable risk they had been in stopping and rescuing these men as it was close to the scene of the battle and as darkness had come on rendering himself liable to be torpedoed by either of the belligerents. Captain Christensen was not deterred by thoughts of risk; he willingly made the sacrifice, and he (the Admiral) should like publicly, on*

behalf of the Navy, to thank the Captain and his officers and crew for their brave and humane action, and to assure them that the Navy highly appreciated what they had done". Chief Officer Andersen takkede tilbage på vegne af kaptajnen og besætningen *"Of course, we sailors are bound by the common ties of humanity to help one another when in trouble. It was a great pity we were not a bit earlier, so that we might have saved many more valuable lives".* En som var meget taknemmelig, og som deltog i ceremonien på Guildhall, var moderen til Charles Herbert Smith, 20 år gammel da han blev reddet. Mrs. Smith skrev et brev til redaktøren af Hull Daily Mail, som blev trykt under titlen *"Sailor mother's gratitude" - "My son was one of the lucky six that was landed at Hull by the Vidar he being the only Hull man saved from the plucky little Shark. Of course I went personally to thank the captain, chief officer and the crew of the Vidar for their kindness shown to my son and the other survivors. I, like my son, think no praise is too great for them."* Belønningen af "Vidars" kaptajn og besætningsmedlemmerne for deres redning af overlevende under søslaget ved Jylland blev omtalt i danske aviser.

Commander Loftus William Jones' kone kontaktede de overlevende for at få deres førstehandsvidneberetninger om, hvad der var sket. Da oplysningerne om den tapperhed og modet udvist af de seks overlevende fra HMS "Shark" før og efter skibet sank blev kendt, blev de tildelt Distinguished Service Medals. Det var med deres vidnesbyrd om hendes mands modige handlinger, at fru Jones kæmpede for at få sin mands gerninger anerkendt, og han blev posthumt tildelt et Victoria Cross. Han var en af de store helte i slaget ved Jylland, og i enhver bog om dette Første Verdenskrig søslag bliver han omtalt og der rundes ofte af med at redningen af de syv sømænd af et neutralt fartøj bliver nævnt. Mrs. Jones besøgte med sin datter, sin mands grav i Sverige nogle år senere. Hun fik den redningsvest, armbåndsur og kikkert hendes mand havde på, da han blev taget op af vandet. De er nu udstillet i Portsmouth Historic Dockyards "Battle of Jutland" udstilling, sammen med hans medaljer og et foto af de overlevende fra H.M.S. "Shark".

Lord Ashcroft Collection IWM

21 britiske søfolk blev begravet efter slaget ved Jylland i Danmark. De første 13 blev taget op af havet, mens de sidste 8 blev skyllet op på strandene. De 12 identificerede lig, undtagen Gasson, var alle fra skibe, der sank. The Sea War Museum i Thyborøn, åbnet i 2015, fokuserer på maritim krigsførelse i Nordsøen under WW1, især slaget ved Jylland. En mindepark til ære for sømændene som gik tabt i denne kamp, britiske og tyske, blev åbnet på hundredåret for slaget.

“A Hero of Jutland” by Kate Rawlins

*But ere the good ship yielded up her life,
Once more above the turmoil of the strife
Was heard the captain’s cry (well nigh his last)
To hoist another ensign at the mast.
So sank the Shark into the surging seas,
With ensign floating proudly in the breeze.
And when that failing voice rang out anew
A dying captain’s to his sinking crew –
His order “Save yourselves” on deaf ears fell
One thought – to save the Chief they lov’d so well*

*Was surging wildly through each heart and brain
Of those dear lads he'd ne'er command again.
And so they drew him from the sinking craft
To the frail shelter of a friendly raft.
But all was vain. His life was ebbing fast
As on his sinking ship his eyes he cast,
"Let's have a song, lads!" was his last request.
And with their tear dimm'd eyes turned to the West,
Their voices trembling with the chills of death
Those gallant heroes sang with quiv'ring breath,
"Nearer, my God, to Thee" – that song of songs
Which to all crises in our lives belongs.
Bravely at first, then faint and fainter still,
As sinks the setting sun behind a hill.
Each voice grew weaker, and each note a moan.
Until exhaustion claim'd them for its own.
So died a man whose like we seldom see.
And never Britons died more worthily.
Firm to the bitter end, he gave his life
For King and country in unequal strife
Praising his Maker with his dying breath.
To God and England faithful unto death¹¹*

¹¹ Last part of poem "A Hero of Jutland" by Kate Rawlins, in Bexhill – on- Sea Observer 24th March 1917